

BIBLIOTECA
ARHIVELE OLTENIEI
Nr. 2

ORAȘELE OLTENE
ȘI MAI ALES CRAIOVA
PE PRAGUL VREMILOR NOUĂ
(1760—1830)

De: Prof. N. I O R G A

SCRISUL ROMÂNESC / CRAIOVA

ORAȘELE OLTENE

și mai ales Craiova pe pragul vremilor nouă

(1760—1830)

MUNICIPIULUI

BUCHUREȘTI

O viață orășenească *adeverată* n'a existat niciodată în Oltenia. N'au fost aici, ca în părțile muntoase ale Țerii-Românești, ca mai în toată Moldova, cetăți întemeiate de străini, de Sași, de Unguri, de Nemți, de Poloni, de Armeni, cari aduceau cu dânsii un anume drept municipal, o anumită orânduire, anumite datine.

Aici s'a împrumutat cel mult de acolo felul de cârmuire prin județ și pângari, fără ca privilegiile domnești, neconținut înnoite sau păstrate în amintirea locuitorilor, să aperse viața, măcar în unele privinți de sine stătătoare, a orașului.

Aici centrele s'au alcătuit la întâmplare. Din cele cinci vechi reședințe de județ, Cernețul a început ca satul de lângă Cerna, a trăit mai mult astfel și de aceea s'a mântuit atât de răpede. Târgul-Jiiului a fost întemeiat pe o moșie a Buzestilor numai în vremea lui Mircea Ciobanul, la mijlocul veacului al XVI-lea; niciodată el n'a avut hotare bine statornicite, nici cea mai slabă întăritură. Râmnicul-Vâlcei pleacă dela o mănăstire: mănăstirea de lângă Râmnic, de lângă „heleșteu“, — un heleșteu de mult secăt, ale cărui ape veniau dela marele Olt ce curge în apropiere.

Episcopia Severinului s'a adăpostit acolo, venind dela Strehaia, și atunci mănăstirea s'a umplut de o mai puternică viață, din care a răsărit un târgușor, în mijlocul căruia apoi Petrașcu-Vodă, tatăl lui Mihai Viteazul, venit bolnav acolo, clădi biserica Sf. Paraschiva. Când, la cucerirea Austriacilor, s'a așternut drumul cel nou pietruit al generalului Stainville de-a dreapta Oltului, însemnătatea Râmnicului a crescut. Nici odată orașul n'a biruit însă ca însemnătate biserica, apărută odinioară și prin zidurile dela Cetățue, încununate cu o bisericuță veche. Caracălul, — din Cară-cule, turnul „negru“? — un sat unde Mihai Viteazul își punea lagărul în 1598, când pândia pe Turcii dunăreni, nu s'a putut înjgheba orășenește până în timpurile din urmă. Însăși Craiova eră la 1500 încă, numai satul de obârșie și una din moșiile neamului lui Neagoe Vornicul, dela care pornește seminția de Bani olteni numiți după dânsa: Craioveștii. Chiar după mutarea aici a Băniei, ea n'a fost un oraș ca Târgoviștea sau Câmpulungul. Logofătul lui Mihai Viteazul, Teodosie, zice, în prelucrarea Silesianului Walter, care a petrecut câtva timp în țară, despre Craiova din 1596: „Craiova,

reședința Banului, oraș mare, împoporat și plin de tot belșugul, dar *fără ziduri și cetățue*“.

Totuși, în aceste sate-orașe cu județ și pângari, de o parte, cu drepturi boerești asupra lor și cu dregători domnești în frunte, de alta, se petrecea o viață însemnată, nu numai printr'accidentele ei. E interesant s'o știm, e greu însă s'o urmărim. Nefiind o dezvoltare, nu se poate da o povestire. Pentru a schița cronica vieții lăuntrice, n'ajung documentele, de tot puține, așa de puține, încât n'avem nici o singură *carte* dela județul și pângarii vreunuia dintre cele cinci orașe.

Calea cea mai firească de a străbate în traiul lor de toate zilele, e aceia de a urmări *clădirea bisericilor* din ele, legând de fiecare asemenea zidire ceia ce se poate afla despre oameni și împrejurări. Scurte notițe despre dregătorii ce stau în ele se pot adăogi. Aceasta se încearcă pe scurt în paginile ce urmează. Când vor fi mai multe documente oltene în tipar, schițele acestea vor putea fi, neapărat, foarte simțitor mărite și chiar în chip cu adevărat mulțamitor prefăcute.

I.

Dintre capitalele, *Scaunele*, județelor oltene dela sfârșitul veacului al XVIII-lea și începutul celui următor, Cernețul era cel mai mic, mai sărac și mai puțin împodobit. Nu se afla nici în mijlocul unui bogat Ținut de țărani mândri, n'avea nici legături de comerț însemnate și nici amintiri istorice glorioase nu erau legate de pământul său.

Veche așezare sătească, Cernețul avea, înaintea de epoca fanariotă, care a așezat *isprăvnicile*, un *căpitan*. Aceasta pentru că eră lângă hotar; deci căpitanul acesta era un „căpitan de margine“, având slujitori dintre moșneni supt poruncile sale. Căpitanul eră supus Banului craiovean; și Dumitrașco Brăiloiu, mai târziu călugărul Dosofteiu, a fost căpitan la Cerneți, supt Vodă Brâncoveanu. Pe acolo mergea drumul de pe malul Dunării la Mehadia, și turmele de porci, pe atunci o mare bogăție a Olteniei, treceau pe acolo la Nemți. Pe acea vreme se vedea în Cerneți biserica zidită, cu vre-o jumătate de veac în urmă, de Grigore-Vodă Ghica cel vechiu, în 1673,—o temeinică și destul de frumoasă clădire cu turn puternic, care era închinată Sfinței Troițe.

Căpitania era la Cerneți și pe la jumătatea veacului al XVIII-lea, când, într'o descriere a țerii, se pomenește că este acolo o biserică și o „mănăstire“.

Era în Cerneți și una din vămile țerii, carăle cu mărfurile

sosind dela Vodița, unde încă de pe atunci era cu totul în ruine vechea mănăstire din veacul al XIV-lea.

Și, de pe la jumătatea veacului XVIII-lea, în Cerneți stătea ispravnicul cel nou al județului Mehedinți.

Către sfârșitul aceluiași veac, începu o nouă biserică, purtând un îndoit hram, al Sf. Nicolae și Sf. Spiridon, boerinașul Radu Pleșoianu, împreună cu rudele sale Stoian și Dimitrie Pleșoienii. Din acest neam era să se nască și fiul lui Petru. Grigore Pleșoianu, unul dintre cei dintâi autori didactici și traducători din franțuzește. Dela Grigore Pleșoianu avem o bună carte pentru începători, — „Cele dintâi cunoștințe“ din 1829—, o gramatică franceză, împreună cu un abecedariu, și niște dialoguri pentru această limbă. Tot el a dat cel dintâi manual de caligrafie, pe care-l tipări la Sibiiu, cu cheltuiala boierului Scarlat Roset. A lăsat un mare număr de nuvelete, tălmăcite din franțuzește, cu destulă cunoștință a limbii și cu cele mai bune gânduri de a folosi prin această osteneală a sa: *Aneta și Lubin*, apoi *Telemac*, *Genoveva de Brabant*, *Copilul pierdut și licuriciul*. *Canarul*. Învățase la Gheorghe Lazăr, în școala românească „națională“ din București și funcționă mai târziu și ca inginer, tipărind și o hartă a poștelor. Era un om foarte cuminte și avea o adevărată și rodnică iubire pentru țara și neamul său, pentru învățăturile și scrisul literar prin care li se putea da, odată cu lumina, mijlocul de a înainta. Numele lui se cuvinea a fi pomenit cu recunoștință printre ale celor dintâi dascăli dela noi, firi desghețate și harnice, oameni de credință și de muncă, împlinind prin nesfârșita lor bunăvoință lipsurile așa de mari ale unei creșteri școlare lăsate mai mult la întâmplare. Vedeă în respectul sever față de morală, în simțul frăției cu ceilalți oameni, în buna gospodărie frumos chibzuită, cu iubire purtată și spornică în foloase, primele datorii ale unui neam ce se ridică de supt apăsări grele și din mari nenorociri.

Din aceiași familie face parte un Gheorghe Pleșoianu, care era prin 1830 fost Clucer de Arie, și un Ioniță din 1820. Acesta era, prin urmare, unul din neamurile vechi ale aceluia târg al Cernețului, dela care au rămas astăzi maldăre de cărămidă stricată pe locuri pustii, acolo unde, de o parte și de alta a drumului, erau odată casele cu câte două rânduri ale locuitorilor frunțași din această Căpitănie, mai târziu reședință de județ.

Pleșoienii n'au putut isprăvi biserică lor. După zece ani de pustietate, s'a apucat să urmeze lucrul, „dela ferestre în sus“

— zice inscripția păstrată încă, — un Glogoveanu, Ion, Mare-Logofăt titular și membru al Divanului austriac, care o și isprăvi în 1794, puind pe un zugrav împodobit cu un titlu de boierinaș, pe Gheorghe, fost al doilea Portar, să-i facă sfinții.

Glogovenii, de loc din satul Glogova, unde a fost ucis, în veacul al XV-lea, Basarab-cel-Tânăr, rudă cu boierii Craiovești, erau așezați la această dată în Cerneți. Dintre dâșii întâlnim pe la 1800—20 pe Păharnicul Nicolae, pe Alecu Pitarul, pe un Constantin, care-și cere odată dela Sibiu „puști de vânat“, „războiu de struguri“ și „bricege“. In casa Glogovenilor vor fi fost găzduiți la 1790—1 fruntașii oștilor germane, care-și făcură aici una din magaziile de căpetenie.

În ajunul răscoalei lui Tudor, trei locuitori din neamuri mai nouă ale Cerneților înălțau biserica Sf. Ioan Botezătorul. Anume: Ioan Grecescu, care fusese polcovnic, Ștefan Miculescu fost Clucer de Arie și Ioniță Armeanul: cei doi dintâi sânt și îngropați acolo. Lucrul zugrăvelii îl făcură preotul Mihai din Târgu-Jiului, care-și zice „cliric“, și un fecior de popă, Ioan al lui Dobre.

Tudor el însuși, care începu ca logofăt în casa din Craiova a Glogovenilor, își avea case la Cerneți. El stătu aici mai multă vreme, având legături cu unii din boierii și boierinași localnici, cu Ion Gărdăreanu, cu acest Miculescu dela biserica Sfântului Ioan, cu un văr al său, Ioniță Burileanu. După mișcarea lui, Turcii se așezară în târg, petrecând în el mai multe luni de zile.

Pare că rămăsese din acele timpuri o sămânță de turburare în Cerneți. După ce Alexandru Ghica-Vodă chemă, în anii 1830, la viață Turnul-Severin, și vechea reședință începu să cadă în ruină, — în 1846 aici fură arestați conspiratorii împotriva lui Vodă Bibescu. Printre ei era un Burileanu și vărul acestuia, Șomănescu, pe lângă un Hârgot, un Lideșan, un Țimbru, un Hâldan, un Cârstoiu, tot neamuri de răzăși, și preotul Dinu.

II.

La Târgu-Jiuului, „oroșanii“ avea în fruntea lor un județ, pe lângă care se întâmpină firește și un căpitan. Datinele de pe vremea Nemților, când o colonie de Bulgari catolici, de Chiproviceni negustori fu așezată și aici și întări încă puterea acestui vechiu element orășenesc, fac din Târgu-Jiuului un târg mai democratic, am zice, decât altele.

Astfel când, în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, se prefăcu biserica de căpetenie, se înseamnă cu mândrie că zidirea ei întreagă se datorește numai „dumnilor negustorilor Târgului-Jiuului“: unui Petru Giurgiu, unui Dobre Sârbu, din vechii Chiproviceni, trecuți pe încetul la legea noastră, unui Rădu, care-și zice pe slavonește „cupețul“, unui Constantin Veardeș, Român adevărat, unor Rovinari, din Rovine în Jiul-de-jos, unui Roșianu, unui Grec și unui locuitor din Giurgiu, unui Giurgiuean; și un bărbier se vede pe lângă ei. În mijlocul lor să rătăcește un singur boier, Logofătul Constantin Pâha. Și, ceea ce e tot atât de interesant, într'un colț se înseamnă alt nume de boier, ca al ispravnicului, îngrijitorului clădirii: Manea Păharnicul. Cei mai mari cheltuitori sânt Sârbul Dobre și „cupețul“ Radu. La clopot se înseamnă numele de mai sus și, pe lângă dânsule, altele: un Petru Ursu, un Tămășescu, un alt Sârb, Stoian, un abagiu, lucrător de dimie, Preda, și ale boierilor Ioan Bălțeanu și Dumitrașco Romanescu. Unul dintre cei dintâi morți aduși în biserica dreasă e Grecul Adam.

Această veche biserică, Sfinții Apostoli (mai pe urmă Sf. Gheorghe și Sf. Dimitrie), în care se îngroapă la 1801 Clucerul Bengescu, se zicea la 1717 încă Biserica Domnească.

Aceasta ne-ar facea să căutăm pe vre-un Domn drept ctitor al ei, și mai potrivit decât oricare ar fi Matei-Vodă, boier oltean, care a dat lupte prin părțile acestea, ale Jiului-de-sus împotriva, boierilor și slujitorilor lui Leon-Vodă și a stat câteva zile în Tismana, apărându-se de dușmani și stând în cumpană de moarte. Lucrul stă însă altfel. Biserica cea veche, cea „pustie, părăsită, dărăpănată și lipsită de toate cele trebuin-

cioase“, era a unor ctitori oarecare; reparația, deși s'a făcut cu bani negustorești, a fost săvârșită din îndemnul și cu supravegherea ispravnicului, care se întâmplase a fi Dumitrachi Varlaam Stolnicul, cronicarul, și Domnul a dat privilegiu, care au prefăcut noua biserică a Sf. Gheorghe și Dimitrie în *biserică domnească*. Ispravnicii erau să șadă în casele bisericii, pe când epitropii trebuiau să fie aleși „de obștea negustorilor și orășenilor dintre pământeni“. La începutul veacului al XIX-lea, era pe lângă biserică și o școală domnească, cu venituri din vinăriciul Gorjului, din bălciurile dela Cărbunefști și dela Târgu-Jiiului chiar.

Cealaltă biserică a Sf. Apostoli, care nu și-a schimbat hramul, zidită în 1747, are drept ctitori pe un Giurgiuvean, pe un „cupeț“, pe mai mulți oameni din popor, fără nume de familie, și, afară de ei, pe un simplu logofăt. Pentru zugrăveală plătește iar Dobre Sârbul, cu Sârbul Nedelcu. Numai la reparația din 1852 apar numele boierești.

La bisericuța de lemn a Sf. Impărați „din Băroiu“ — numită așa după o mahala a orașului, — câțiva boierinași (Pâhă, Bozianu, Lupulescu, Bălteanu, Roșianu, Ștefulescu), se află lângă străinul Holingher, trecut la ortodoxie, lângă un croitor, un „Giurgiuvean“ și doi mahalagii.

Biserică în adevăr boierească e numai Sf. Nicolae, a cărei inscripție înseamnă ca întemeietori, pe lângă protopopul Târgu-Jiiului, Andrei, care a îndemnat, pe un Simion Mergeanli, soț al unei Brăiloiace, pe un Frumușan, pe o Crăsnărească cu fiii, pe o Măldărească, pe un Cămărășescu, pe Șerban Măgheru și doi logofeți (1820). Cum se vede, boierime gorjană și chiar vâlceană; și o Argetoiancă din Dolj a ajutat. Mai târziu însă și aici se adaogă la binefăcători un negustor de brașovenie.

În acest oraș nu era nici frumuseța stradelor „podite“ (abia se așternea pe la 1793 puțină piatră pe băltoace) și a largilor case boierești din curți ca o moșioară, precum se vedeau la Craiova, nu era nici liniștea mănăstirească a unui târg vlădicesc ca Râmnicul, nici mișcarea unei carvasarale de lângă hotar, ca în Cerneți. Viața de meșteșug și negoț a celor mulți și mici, dintre cari cei mai bogați se apropiiau de boierimea măruntă a unui ținut depărtat de către munte, aceia stăpânia.

Vama și-o avea și Târgu-Jiiului, și, pe vremea lui Brâncoveanu, încă, și aici strângeau dregătorii domnești „mortasipia“, vama târgului, și „oluc-hacul“ pe vânzarea vitelor.

Incolo, vechile vremuri aveau, cum am zis dela început, un

căpitan, iar cele nouă, după reforma lui Constantin-Vodă Mavrocordat, aduc pe cei doi ispravnici, cu sameșul lor.

III.

Ca și la Cerneți și Târgu-Jiului era un căpitan și la Râmnic, păzind la aceastăaltă margine; el avea supt ascultarea lui ostași anume „slujitorii Râmnicului“, „vânătorii“, cătanele zise ale Poterei și ale Marcului.

Din vremuri vechi apoi, era și aici la Râmnic un târg, a cărui însemnătate a scăzut mult cu ridicarea Râurenilor.

Lăcașurile bisericesti sânt în cea mai mare parte vechi.

Episcopia fu zidită de Vlădica Mihail în veacul al XVI-lea; pe vremea Nemților o făcu din nou Climent episcopul și ce avem astăzi e o prefacere din 1847. Știm că Petrașcu-Vodă cel Bun e ctitorul dela Sf. Paraschiva. Biserica din dealul dela Cetățue vine dela Șerban-Vodă Cantacuzino și dela Mitropolitul Teodosie, din 1680.

La Sf. Gheorghe e ctitor rivalul lui Varlaam Teodosie Mitropolitul. Bisericuța din Olteni, unde tradiția pune începuturile episcopiei, e dela Mihail, urmașul lui la Râmnic (mort înainte de Decembrie 1590): el în adevăr a dăruit bisericii acesteia a Sf. Nicolae moșiile Olteni și Bujoreni.

Biserica Tuturor Sfinților primi în veacul al XVIII-lea moștenire dela negustorul Hagi Dinul. O zidiseră după cea mai bună datină, cu stâlpi săpați de un preot meșter, Vlădica Grigorie și un negustor, un hagi care în tinereța lui făcuse păcate ce trebuiau răsplătite. Sf. Dumitru, cu pridvorul său împărțit în trei, cu puternicul turn sprijinit pe acest pridvor unic, vorbește prin arhitectura sa de o vechime ce nu se poate desluși prin mărturiile scrise. La Biserica Precistei, ca întemeietor al căreia se pomenește un Mircea-Vodă ce pare a fi Ciobanul — deci aceiași vechime ca la Sf. Paraschiva —, un Logofăt din veacul al XVIII-lea, după întoarcerea Olteniei supt stăpânirea românească e înnoitorul, în cel mai frumos stil. În sfârșit particularii au zidit, la începutul veacului al XIX-lea, biserica Sf. Ioan de peste apă.

La Episcopie trăia amintirea marelui episcop Grigorie Socolteanu, care dresese biserica, adăusese paraclisul și întemeiasse curțile de locuință. Niciunul dintre urmașii săi nu se arată însă vrednic de această moștenire.

Cum se trăia la Râmnic în 1806, putem ști după un caiet de socoteli păstrat din fericire.

Prea Sfinția Sa, când nu e la București ori în pribegie peste munte — căci vizitații canonice nu se prea fac și nici chiar primblări mai puțin canonice—, petrece în cămările sale cu clericii episcopiei, arhimandritul, eclesiarhul, protopopul, preoții, diaconul. E o mare gospodărie acolo, cu portarii, jimblarii, chelarii, bucătarii — și „marele-bucătar“, — cu ciobanii, purcarii, vizitiii, vierii, boarii. Intr'o parte lucrează lipografia, în alta e „școala românească“; colo învață pe copiii mai înaintați „dacălul grecesc“. E o mare bucurie când vin oaspeți, anume, sau în trecere spre „lazaretul“ dela Turnu-Roșu și spre Sibiu. Astfel, în acest an trec boierii Știrbei și Brăiloiu, Căimăcămeara Craiovei, a lui Dimitrie Hangerli, Păharnicul Gheorghe, câte un Turc de cinste chiar. Când nu sânt ei, episcopul găsește, dintre mireni, numai pe ispravnici pentru „ziafeturi“ mai neobișnuite.

Și aici se simte înrăurirea vechii vieți negustorești privilegiată a Bulgarilor din vremea austriacă. Dintre dâșii sânt cei mai bogați prăvăliași, ca Iova Iovepalin dela începutul veacului al XVIII-lea și fiul său Ioța, cari n'au uitat încă drumul la biserica franciscană a „băraților“, ce ține și până acum. Poate din mijlocul lor să fie luat și pârgarul Vasile din 1736. Dintre Nemți a rămas, după înlăturarea pajurilor, Anton Mastaller Vornicul, aproape romanizat.

Marii negustori din Râmnic rămân Iovipalii. În a doua jumătate a veacului se întâmpină unul din ei, Niculiță, cu fiii săi. Alt bogătaș, Antonie Nicolantin, e și dânsul urmaș al vechilor companiști bulgari. Se întâlnește însă acum câte un Oriental de proveniență mai nouă, ca Sevanos și Mavrodoglu.

Boieri nu prea sânt la Râmnic. Doar câte un Guran, câte un Hulubescu, câte un Olănescu dacă vin dela moșie, ori din târgușoarele vecine: din Ocne, din Olănești. Boieri de Râmnic adevărași sânt numai Socotenii, dar neamul se stânge la începutul veacului celui nou. Socoteanca cea bătrână își mărită fata după Iancu Lahovari, care se așează în Râmnic și ia în stăpânire averea Socotenilor. Curtea acestora se ține și până azi, cu zidurile înalte pe care nu le-au dărâmat încă adversarii politici. Lahovari e dintr'un neam nou; frații săi Mihai și Nicolachi vin de se așează lângă dânsul. Un alt Lahovari, Manolachi, se întâmpină ca ispravnic la Vâlcea încă din 1792: el clădește în 1811 școala grecească și un spital la Craiova. Și între boieri deci, ca și între negustori, neamuri nouă ajung la stăpânire.

IV.

Caracălul începe, de o potrivă, cu un căpitan și ajunge să aibă apoi doi ispravnici.

Și aici era apoi, firește, un județ al negustorilor.

Cea mai veche biserică din Caracăl ar putea să fie a Sfinților Apostoli, unde, în zugrăveală urâtă nouă, apare ctitorul d'întăiu, Dumitru Părșcoveanu. Părșcovenii însă se așează în veacul al XVIII-lea la Craiova.

Totuși ar ieși mai veche biserica Sfântului Gheorghe, dacă mențiunea din inscripția ei că la început s'a făcut de „Barbu sin Preda“ ar privi pe cel de-al doilea Barbu dintre Craiovești,— cum se pare că și este.

În veacul al XVIII-lea, târgul trăia mai mult pentru viața de Duminecă și de sărbători a sătenilor din împrejurimi. La biserica lui „Barbu sin Preda“ înnoitorii din 1817 sânt un „boltaș“ Ienachi, un băcan, Peiu, un Coiciu, cu numele bulgăresc, un boiangiu, Stoian, un tabac, Ecu, un brașovean, doi cojocari (unul: Stavarachi), un săpunar și un zaharagiu, un număr de mahalagii din neamurile Otinceală, Curuia, Cocea. Dintre boieri apare numai Clucerul Costachi Greceanu, și niciunul din ramura Jienilor ce stătea atunci în Caracăl.

În sfârșit la biserica Tuturor Sfinților, zidită în 1812, boierul Costachi Greceanu, acum Medelnicer, stă lângă Stoica Boruzescu Postelnicul. Dar, incolo, și aici tot meșteri și negustorași: doi băcani, un bogasier, un cojocar, un boltaș, un boiangiu, un cizmar.

Aici, de sigur, e puțină deosebire între târg și între sat. Târgul e o piață pentru cară și vite și o stradă pentru „boltași“ și meșteri, mai mult străini. Casele mahalagiilor sânt ca și ale sătenilor, de cari nu se deosebesc în felul și sporul în-deletnicirilor locuitorilor din ele.

V.

Craiova era și mai înainte de 1600, măcar reședința Băniei.

Banul era înlocuit de cele mai multe ori în timpurile mai nouă de „ispravnici ai Scaunului“, cari erau une ori boieri mari, precum a fost în 1656 Stroe Clucerul, care nu e altul decât Stroe Leurdeanu, dușmanul Cantacuzinilor. Acești dregători dădeau porunci întocmai ca și Banii: așa face Dragotă Postelnicul, de pildă, cam în același timp cu Stroe, sau Dumitrașcu Păharnicul din 1684, sau Bunea Grădișteanu din 1706. Ca și Banii, ei dădeau părților în gâlceavă pentru pământ șese sau doisprezece sau douăzeci și patru de boieri socotitori, prin cărți scrise pe bucăți mai mici de hârtie pecetluite cu roșu, dar nu cu o pecete deosebită, ci tot cu o pecete a Domniei.

Mai târziu, în sfârșit, rostul ispravnicului de Scaun a trecut asupra unui Caimacam, adecă „loctiitor“, Bănia ajungând acum numai un titlu.

Banul, ispravnicul sau Caimacamul avea pe lângă dânsul un număr de dregători ai săi: un vătaf, pe care-l putea trimete cu poruncile și orânduielele sale, un Portar, care aduce pe împričinați la dânsul, un logofăt al treilea și un logofăt de Divan pentru cancelarie, un Armaș al doilea pentru pedepse, un polcovnic de călărași pentru urmăriri. Vameși stăteau și în Craiova.

Orașenii erau supuși judecătii magistratului lor, județul. Din nenorocire avem puține nume de județi ai Craiovei și puține cărți de-ale lor. În vremea Austriacilor, locul acesta îl avea Tudor Birdeiu. Pecetea din 1650 a târgului are o cruce și două stele în cerc dublu și cuvintele „Craiova oraș“.

Despre vechea înfățișare a orașului putem spune lămurit că nu se știe nimic. Craiova nu era în calea drumeților, cari veniau din Ardeal pe valea Prahovei spre București și Giurgiu. S'ar crede că Nemții cuceritori începură a face *poduri* pe *uliti* încă din cele dintâi decenii ale veacului al XVIII-lea și că ele nu ereau cele dintâi, fiindcă și Nemții găsiseră „poduri vechi“.

Pe vremea noastră, printre cei mai bogați negustori e Hagi Gheorghe, citorul de la Precista, căruia îi urmează fiul său Zamfir. Cam în același timp găsim pe Iordachi Gheorghe. Todoran Mihail e în fruntea unei case trainice care lucrează și gogoși de mătăasă. Hagi Crăciun, mort în 1790 — „Hagi Crăciun, acum scriind, și-au lăsat sănătate, și-i trag clopotele“, scrie alt negustor, — eră și el, printre fruntașii negoșului oltean. Băluță Ioan Teișanu, Matei Popovici au lăsat multe răvașe către angroșiții din Ardeal. Alții poartă nume sârbești, ca Velie Pavlovici, Hagi Mladen Stoianovici, Nistor și Vasile Pavlovici, Sava Ioanovici, Nicolae Radovici; dar ei nu sânt Sârbi de curând trecuți în țară, ci companiști, pe deplin romanisați, din vremea Austriecilor. Nicolae Iota din 1826 arată să fie un Bănățean.

Deși stăteau în cea mai mare parte pe la moșii, mai toți boierii fruntași ai Olteniei trebuiau să-și fie case în Craiova.

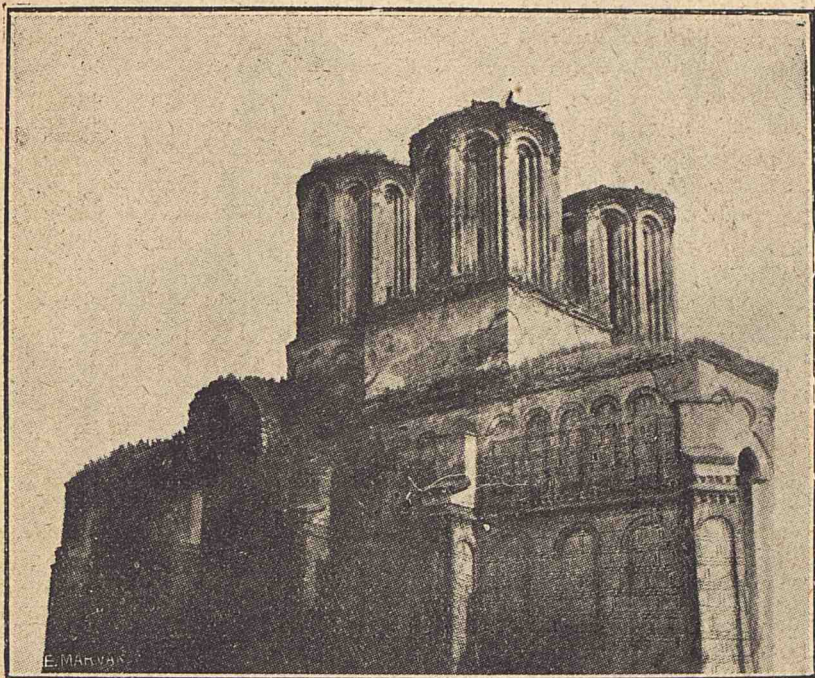
Intre ele se înseamnă, innaintea marelui foc din 1801: ale Brăiloilor, ale Glogoveanului, ale Bengescului, ale Jiiianului, ale lui Farfară, ale Pârșcoveanului, ale lui Știrbei, ale lui Geanoglu, ale Cocci, ale Tircăii, ale lui Manu, care scăpară de prăpădenie. Cele mai multe din ele se arată cu pietate și mândrie de localnici și până astăzi. Câteva au scăpat de prefacerile în urât pe care le aduce moda de astăzi: ar fi o datorie a moș-

tenitorilor să nu le strice un rost așa de potrivit cu adevăratele povețe ale artei de a clădi ca și cu nevoile cerului și ale vieții noastre.

VI.

O statistică din anii 1770—80 înseamnă în Craiova treizeci și trei de biserici de lemn, cinci de piatră și opt mănăstiri (biserici cu chilii).

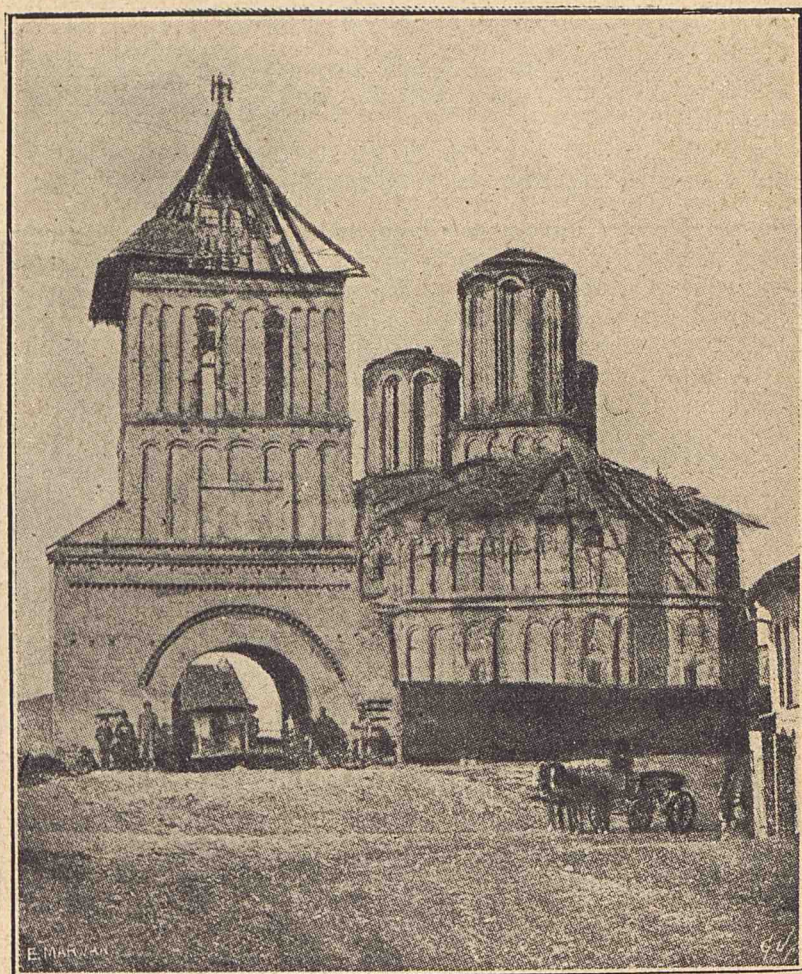
Dintre dânsese, una erà în adevăr foarte veche, deși nu din vremurile bulgărești sau româno-bulgărești, cum s'a crezut.

Biserica Sfântu Dumiriu diu Craiova.

Avea hramul Sf. Dumitru, dar i se zicea încă pe la 1800 „Băneasa“. Aceasta înseamnă că a fost zidită de o soție de Ban. E vorba, de sigur, de una din jupănesele Craioveștilor celor vechi, boierilor din Craiova cari, căpătând cinstea Băniei, au ridicat în acelaș timp și satul Craiovei de odinioară la rostul de târg. Soțul ei va fi fost deci sau unul din fiii lui Neagu de Craiova, Pârvu Banul din 1505 ori fratele său Barbu (Pahomie

în călugărie), ori nepotul lor, Preda, fiu al lui Pârvu, Banul de subț Basarab Neagoe. Dar se știe că soția lui Barbu s'a făcut însăși călugăriță, luând numele de Salomia: această femeie evlavioasă poate fi deci ctitoarea Sf. Dumitru.

Biserica Sf. Dumitru cu clopotnița.

„Biserică Domnească“ se va fi numit acelaș sfânt locaș pe vremea lui Neagoe, a cărui mamă, Neaga, eră sora Craioveștilor. Nu trebuie să se uite însă că soțul sau iubitul Neagăi a fost și el Domn, Basarab cel-Tânăr, Domnul cu rădăcini olte-

nești care și-a căutat scăparea tot peste Olt, până în colțui mehedințean din Glogova, unde l-au ucis boierii.

Craioveștii nu stăteau însă în Craiova ca Bani, ci, după datină, în Strehaia, unde biserica poartă încă pe zidurile ei, ca și Bistrița vâlceană, fundația lor de căpetenie, chipurile membrilor familiei lor: Barbu, Banul prin excelență, Pârveu, însemnat ca Vornic și alt frate Vornic, Danciu.

Biserica ajunsese în ruină când Matei Basarab, care și la Brâncoveni înnoie ctitorii craiovești din celălalt veac, o făcu din nou, „din temelie“, în 1651—2. La 1723, Constantin Obedeanu o acopere. Peste vre-o cinzeci de ani, ea ajunge iarăși „la proastă stare și dărăpănare“. Data aceasta, Domnul eră dintre Fanarioții trecători și săraci cari nu făceau biserici. Norocul bisericii fu evlavia boierilor Argetoieni și a economului episcopiei râmnicene, Partenie, cari o aduseră iarăși în stare bună, la 1774. Deci se întăriră vechile privilegii privitoare la un trunchiu de carne în oraș și la multe scutiri pentru cei patru preoți, pentru diaconi și pentru dascălul slavonesc, ce se afla din timpuri depărtate la această *cea mai școală veche* a Craiovei.

Biserica al cărei nume era „Madona-Dudu“ se chema mai de mult *Maica Precista de la Dudu*, de lângă cine știe ce dud bătrân, vrednic de-a numi o clădire sfântă, sau din mahalaua numită după un dud. N'aș crede că Nemții din 1788—91 au prefăcut-o, pe vremea lor, în biserică catolică, închinând-o Madonei; înaintea de aceasta, în adevăr, catolicii aveau numai o bisericuță de lemn și de lut în care abia dacă puteau încăpea două sute de oameni. Numele de „Madona“ trebuie să fie din vremea nouă, a pretențiilor în cuvinte. Era socotită ca fruntea bisericilor craiovene, și în 1780 Dumitrana Știrboaică, și ea o ctitoare de biserică, cerea să i se facă niște sfeșnice „mai groase de cât cele de la Maica Precista“.

Hagi Gheorghe Ion o zidise la 1766, cu ajutorul fostului Logofăt de Visterie Constantin Fotescu, a cărui familie o făcu metoc al Episcopiei Râmnicului.

Sfințirea se săvârși în 1778, fiind de față Caimacamul și mulți din boierime și dintre negustori. Hagi Gheorghe căută preoți potriviți cu frumuseța clădirii. El se îngrijia să i se facă o „răspetie, au de nuc, au de alun, au de teiu să fie, cu două rânduri de săpături împrejur“ și cu candelă de argint. Mai doriă să i se lucreze la Sibiu un stihar ca la Veneția, un orariu pentru diacon. Bogatul ctitor adăusese bisericii și „două părechi de case, cu cămară, cu hunie (*sic*), cu grajdii cu tot“.

În 1801, în focul cel mare, biserica fu cuprinsă și ea de flăcări. Cu o adâncă durere scrie un contemporan, dintre hoieri, despre halul în care ajunsese clădirea: „Dela ușa bisericii până la sfântul altar au fost trei focuri, adecă în sfânta biserică în-lăuntru, și pe foc ce au fost jețurile toate, jățul episcopului, foșorul unde ședea femeile, amvonul diaconului de sus, din sfintele icoane,—care de două sfinte icoane mi-au ars inima; stâlpii cei mai poleiți de lângă sfintele icoane, sfânta respetic,

Biserica Madona-Dudu din Craiova.

răstignirea de sus. Și fumul focului au negrit sfânta biserică, iar prăpăditelile de chilli au fost stând“.

Sfântul Gheorghe e pomenit în 1780 lângă Maica Precista, pentru frumuseța sfeșnicelor sale. E poate frumoasa biserică, păstrată până acum în stilul brâncovenesc, cu două rânduri de firide și brâne sculptate în flori, care poartă numele de Sf. Gheorghe Nou, spre deosebire de biserica Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Gheorghe, clădită din vechiu și reparată pe la 1760—70

de o samă de negustori. Sf. Gheorghe Nou a fost clădit la 1755, și are drept ctitori pe un fost staroste de negustori, Milco Stoienescu, împreună cu câțiva membri ai familiei sale.

Sfântul Ilie nu mi-e cunoscut mai de aproape decât prin tânguirea unei biete femei ce se adăpostea în chiliile acestei biserici, care și ea avuse călugării săi: „Maria văduva cu trei feate“, „cu trei pietre de feate din curtea bisericii Sfântului Ilie“.

E o ctitorie a lui Ilie Otetelișanu, consilierul împărătesc de pe vremea Austriacilor (1751). În timpul din urmă, familia i-a schimbat rostul cu desăvârșire, dând o foarte luxoasă biserică de cărămizi aparente, fără nici un rost de arhitectură.

Sfântul Nicolae era tot mănăstire, iar *Sf. Ioan*, de și clădit din piatră, a fost numai biserică obișnuită.

De fapt avem azi patru biserici cu hramul *Sfântului Nicolae*: una, zisă Brândușul, a familiei Măinescu; alta, din Dorobanție, unde erau locuințele vechilor ostași dorobanții, ființă la 1774, cum se vede de pe o notiță de Mineiu. A treia, din suburbia Craiovița, zidită de boerinași Belceni: astăzi numai stilul cel frumos, din vremea clasică a arhitecturii muntene, oprește luarea-aminte. A patra, din mahalaua Ungurenilor, e făcută de doi Becheni, la 1774.

Cât privește *Sf. Ioan*, și el e zidire din al XVIII-lea veac, o însemnare din 1787 o laudă ca fiind de piatră și cu turn, și-i dă drept ctitor pe Vasile Tălpășanu, boerinaș.

Biserica *Pătru Boj* are un nume ciudat, pe care nu-l poți lămurii, fără a vedea inscripția din stânga ușii de intrare, care dă în fruntea ctitorilor din 1731 pe „jupan Pătru Boj, feciorul lui jupan Tudor Boj, den oraș den Craiova“. În a doua jumătate a veacului al XVIII-lea ea era în sama bătrânului boier Hagi Stan Jianu. La 27 August 1787, acesta scria prietenului său Hagi Pop dela Sibiu să-i trimeată „zece copuri de ulei“, că aici ia biserica, la Pătru Bodu (*sic*), tâmpla fiind veche, am surpat-o și am făcut-o din nou, și cu ștocaturi și stâlpi de dveri, și coroanele foarte frumoase, și am tocmit un zugrav mare, ca să o poleesc cu aur și cu argint: am trimis la Beciu de mi i-au luat Raicovici“. Biserica avea mai de mult hramul Adormirii, dar l-a schimbat apoi cu al Sf. Mina.

Pe lângă aceste biserici, Craiova numără, în sfârșit, mănăstiri de-ale boierilor celor mari.

Una era a Obedianului,—nu Pătru, ci Constantin, care ținea pe fiica bogată a călugărului fără astâmpăr ce a fost Dosi-teiu Brăiloiu. Anul clădirii e 1748. Ctitorul, mort în 1795, e înmormântat la locul de cinste, supt o piatră, a cărei inscripție vorbește de clădirile lui, „spital de săraci“ și palaturi, și-l arată ca pe un om „numit și cinstit foarte“.

Ea fu îngrijită apoi de boierul Ștefan Pârșcoveanu, care părea că va fi Domn: el ținuse, în adevăr, pe Elena, fiica Obedianului. Dela 1759, biserica eră un metoc al Râmnicului. Aveă școală grecească și slavonească.

Deși boeri mai săraci, *Găneștii* făcură și ei, în 1752, o biserică de acestea, cu epitropi dintre membrii familiei întemeietoare. Și aceasta e o ctitorie din veacul al XVIII-lea. Hramul dela mănăstirea Gănescului eră Sf. Nicolae și Sf. Ioan Botezătorul. I se ziceă și „Episcopia“, pentru lunga petrecere a Vlădicăi Chesarie, marele cărturar, în zidurile ei. Și orășenii: dascălul Barbu, Tudor Săpunarul, ajutaseră la zidirea ei.

Zătrenii erau și ei ctitori aici. Clădirea s'a dărâmat în 1884.

O biserică a *Jianului* are drept ctitor pe Hagi Stan Jianul cel bătrân, care fusese la Ierusalim pentru Hristos și apoi la Constantinopol pentru Domnia Pârșcoveanului. Trăia încă pe la 1790, având familie multă, dar simțindu-se nenorocit între fii stricați și bolnavi, între nurori leneșe și trufașe și cu un nepot de fiu mut și idiot.

Biserica aveă privilegiu dela Alexandru-Vodă Ipsilanti, în-tărite de Nicolae Caragea, peste vre-o zece ani. Hagi Stan Jianu, laudând fapta lui Obedianu și Gănescu, prin care li s'au păstrat averile și casele, se mai gândiă să facă și o școală, „să învețe de pomană“, și un așezământ pentru măritat fetele sărace, cu venitul moșiei sale, Preajba. Pare să fie biserica prefăcută cu totul, care se zice astăzi „Bășica“.

Biserica Vlădoienilor, din 1758, Sf. Nicolae și Sf. Spiridon, nu vine din vremea când familia se înnalță prin marea căsătorie a lui Constantin Vlădoianu cu Eufrosina, sora lui Mihai-Vodă Suțu celui de-al doilea. Ctitorul ei a fost Fota Vlădoianu, care întemeie pe lângă dânsa și o școală, ba chiar o școală de elinește. El și soția lui, Ilinca, lăsară bisericii, pentru școală mai mult, moșiile Novaci (în Gorj), „cu șapte munți“, și Cerăș (în Dolj). Pentru mai multă siguranță, biserica eră închinată mănăstirii Hurezului, și egumenul, viind în Craiova, aveă odăi de

„conăcit“ lângă ale școlii, în „casele cu foișor„ din „curtea de piatră“.

Știrbei trebuiau să-și aibă biserica lor. De fapt, întemeierea ar veni dela evlavia „Știrboaiței“, bătrânei jupănese Dumitrana, fiica Strâmbeanului celui învățat și văduva lui Constantin Știrbei, care fusese și Logofăt-Mare.

Biserica eră isprăvită încă din 1768, dar, toată viața ei, Dumitrana avu grija împodobirii lăcașului evlaviei sale. În 1781 ea comandă pentru dânsa un policandru cu douăzeci patru de sfeșnice. În acelaș an ea scriă unui prieten, negustor în Sibiiu: „Cu ajutorul lui Dumnezeu, zugrăvesc sfânta biserică, și nu am aur“, cerând a i se aduce douăzeci de *tefele* de aur bun leșesc, câte 3 lei și jumătate tefeaua. Zugravul fusese tocmit din Sibiiu în anul trecut, de Barbu, fiul Dumitranei. Și în 1782 se cereă la Sibiiu facerea unui policandru pentru dânsa. La 1790 i se aduceă și un clopot de 100 de funți.

Dar în 1821 o parte dintre Arnăuții veniți dela București împotriva lui Tudor se închideau aici la Sf. Troiță, și biserica trebui supusă peste câtăva vreme unei reparații, care-i atinse caracterul, până la o a doua care i-l strică cu totul.

Biserica de azi e o refacere în stilul moldovenesc după reparația din 1840. În ea s'au îngropat Dumitrachi Bibescu, tată a doi Domni, și soția lui, Catinca Văcăreasca.

Tot printre bisericile de piatră își ia locul cea „*din pisc*“, pe care n'am putut-o identifica (să fie Precista, zisă *Bota?*). Fu clădită în 1724 de Gheorghe Cantacuzino, fiul lui Șerban-Vodă și Ban oltenesc. Clopotul ei a călătorit însă până la Târgu-Jiuului, unde se păstrează în biserica Sf. Nicolae.

Și tot dintre acestea trebuie să fie și biserica *Sf. Arhanghel*, la care erau ctitori Murgășenii; la 1809 Clucereasa Stanca, soția unuia din ei, căută să pue un ceasornic în ea, cu clopot în toată rânduiala, fiind gata a plăti pentru aceasta și până la 800 lei. Clădirea e încă din 1785, și ca întemeietori ai ei se înșiră în pisanie un polcovnic, un mătăsariu, negustorul Hagi Crăciun, un bogasier, un cojocar, un „*bechiar*“ sau *beciar*, bucătar, și alții ca dânșii. O icoană a corporației rachierilor de supt Regulamentul Organic o împodobește încă.

În mahalaua *Sârbilor* eră altă biserică de lemn, dar împodobită cu privilegii domnești.

Mai avem astăzi biserica polcovnicului Așu (*Arșu*) din 1802. Apoi cea zisă a lui *Hagi-Ienuș*, care își înseamnă ca funda-

tori pe un Ceaușescu, împreună cu târgoveți și mahalagii, băcani, jocari, săpunari. Biserica eră la *Târgul-de-afară*.

Biserica *Firului* vine dela un polcovnic Zamfir, din anul 1732.

Clerul eră reprezentat în Craiova printr'un protopop și printr'un eclesiarh, pe lângă cari se întâmpină o sumă de preceți. Insuși episcopul venia dese ori în oraș, de stătea săptămâni întregi. Vlădica Inochentie, din vremea Nemților, a murit la Craiova, în ziua de 10 Februar st. n. 1735.

Clisiarul sau eclesiarhul locuia la Biserica Domnească.

VII.

Multe și feluritele scrisori îndreptate către Casa Hagi Constantin Pop din Sibiu dela 1778 până la 1830, și chiar după această dată, de mai toată boierimea și negustorimea olteană, ne ajută să putem privi în viața craioveană dela începutul timpurilor nouă.

Viața socială eră strălucitoare. Modele nouă aduse din Sibiu, din Viena aveau multă trecere și, amestecându-se cu vechile datine, dădeau societății din Capitala olteană o înfățișare ciudată, dar plină de culoare. Rădvane, carăte englezești, butci „cu coperiș dinainte“, cu „drugii modă de Beciu“, *naimod*, vâpsite roșu sau în alte colori bătătoare la ochi și căptușite cu „flus“, străbăteau străzile prăfoase sau noroioase. Câte un boier sau cocoană aveau chiar „cort nemțesc“, adecă umbrelă. Se dădeau mese cu tacâmuri și șervete de cele nouă. Se așezau, pentru plăcerea oaspeților, între farfuriile de porțelan „pui de lămâie și de năramză cu rodul lor sau cu flori“ în lăzi. Păharele „caranfile“, „butelurile“ sânt de „cristal“ gros. În sticlute se vede untdelemn care vine din Provența sau din Luca. Câte o zăharniță uriașă, un „aufsaț“, „naimod“, și el, cu o „dumbravă și cu jigăni“, cum obișnuiesc de le fac, și de argint“, se ridică în mijlocul mesei. Sfeșnice de argint răspândesc lumina lumânărilor albe, care nu sânt de său. Să bea vin „mușcatu“, de Frontignan (*Frunțiag*), vin de „Span“, de Spania, dar și vin de Tokaj și vin de Rin, vin de Brabant „(brabanțel)“, în care se înting „pișcoturi dă cele lungi“. „Rozolul de Breslau“, cel de Franța, aperitivul epocii, fac gust de mâncare. Se cronțăie după masă „confeturi“ și „condite“. „Vutca franțozască ce să chiamă rum“, află călduroși prieteni. Se bea șampanie și „sirop de ponciu“, precum și „siropuri de lămâie, de migdale“. Din ciubuce se fumează tabac de Pesta și alte feluri străine. Se cere

într'una ananas. Bucătărele străine, fie și numai Săsoaice, care au „praxis de uscături, de bucate, de zaharică“, *socăcițele* meștere de „copturi“ sânt foarte căutate.

Prezentinul, salamul se aduceau de dincolo la fiecare casă mai mare. „Ciocolata“, ceaiul, romul, erau băuturi obișnuite.

Imbrăcămintea se prefăcuse mult. Erau alte pieptănături, neacoperite de maramă, și chiar peruci.

Se cerea ca ele să fie bine „amestecate“, „lung cu lung și scurt cu scurt“, cu țesătură tare, potrivite și nu așa încât, „fiind, păr prea mult, să se facă capul cât o baniță“, apoi ușoare, „50 dramuri, cu scufă cu tot“.

Se purtau „orbote albe faine“, basmale de piept. Mănuși de piele, albe, albastre, înfășurau trândavele mâni albe. Penele ce cap sânt mult dorite. „Pantofi“, „șuhuri“ înlocuiau condurii de Țarigrad. Și cutare era mai bucuroasă să poarte „ștrimfi“ decât ciorapi.

Totodată pătrundeau „apele de obraz“ vieneze, din Beciu, care stricau pelița curată și nu dregeau pe cealaltă. Se căutau mult „săpunurile pentru spălat cocoanele pe obraz“.

Catinca Știrbei știe cum se face a flutură elegant un evantaliu, care se zicea pe atunci, mult mai românește și mai frumos, *apărătoare*. Iar în brațele vre unei cocoane mai în vârstă se alintă cățelul pitic, care se numia cu un nume frumos franțuzesc: *Milord* sau, pe românește, *Miliorț*, și ce jale era când „m'uria“ drăguțul, „așa de frumoșel și costiri“, de „cilibiu“, — o adevărată „englengea și petrecere“!

Se căută să fie „flocos, cu părul slobozit și mare“, și, la cerere, se spunea apriat că „să nu mai fie în toată Evropa mai mic decât acela“. Slujbașul care voia să înainteze răpede, nu uită să trateze cu astfel de cadouri pe câte o domnișoară din protipendadă, câte „un mamuzel cu plăcere de câini mici de tot, cu părul mare, de care au damele cele mari pe lângă dânsule“.

Ștofe apusene se cereau neconținut. Sânt pânze de Eperjes, *cartoane*, *maltehuri*, „batiste de musulin“, „telatinuri“, pomenitele batiste de Linz de legat la gât, „croazele cu flori mărunte și vârgate“, „creditori cu vergi mărunțele“, „parcal“, *camarhol*, *șițuh*. Plac ceasornicele engleze.

Câte o boieroaică doria chiar să aibă cusătoreasă în casă: „o practicoasă muere care să aibă știință a face doaleta și a îngriji pentru haine, spălături și de rochii“, dar femeie „așezată, și să aibă și curățenie“. Ba chiar „spălătoarele“ din Ardeal sânt dorite.

Mobila căpătă canapele și scaune, cu „postav fișlichiu“, foarte prețuit. „Sobe de her de cele suptiri“, înlocuiau pe alocuri vechile și bunele sobe de zid. În cuști prinse de păreți cântau „canari buni, învățați bine, cântece frumoase“. Tot așa de mult place sunetul *minavelor*, de care Constantin Socoteanu cere, la 1796, „două sau trei“. Până și tapetele de pânză apar, ca „pânză de cea zugrăvită ca o materie“, la 1824, în casa lui Constantin Brăiloiu.

Cetirea pătrunde. Se cer ziare franceze, italiene și germane. Barbu Știrbei dorește chiar romane și povestiri despre isprăvile, vrednice de Alexandru Machedon însuși, ale lui Napoleon I-iu.

Sănătatea se căuta acum cu medici, aduși de peste hotar sau din București. Se comandau ape minerale, „apă acră“, apă de Spa pentru Știrbei, — „piluri de curățenie, ce se numesc piluri de Francfurt“. Ba tânărul Știrbei plecă până la Karlsbad, unde rămase încântat de „duchi și ducheze“, de baluri, de *soarele*, de convorbirile cu ambasadori dela „Șpanea“. Boierul Fălcoianu făcù și el o călătorie în Ardeal, dar pentru afaceri, pe când atâția alții, un Brăiloiu, un Greceanu, se așezau pentru stagiunea băilor la Mehadia, mult cercetată pe atunci. Lui Hagi Stan Jianu i se recomandase Borsecul ardelean. „Vațină pentru altuitul copiilor“ era cerută de Ștefan Bibescu la 1824.

Copiii începeau să crească acum cu tot felul de guvernante care fugiau de sărăcia de acasă, aducând moravuri discutabile și învățătură destul de puțină. Încă din 1796 vedem că ei fac cunoștință cu biberonul, „ploschița de sticlă din care trage copiii“.

Inrâurirea apuseană are însă și o parte mai serioasă. La școala greco-germană a lui Trautmann din Sibiu, la mănăstirea din acelaș oraș a Ursulinelor, la Viena și la Paris învață o sumă de tineri și tinere din Oltenia. Studenții în Europa fac parte din familiile Bibescu, — amândoi fiii lui Dumitrachi Bibescu, minunatul gospodar Barbu, care va fi Știrbei-Vodă, și Iorgu, adevă Vodă Bibescu. Apoi, dintre Bengești, Grigorașu, viitorul director al Teatrului din București supt acelaș Știrbei. Din neamul Brăiloilor, învață la Ursuline o fată a lui Nicolae Brăiloiu în 1822. Un fiu al acestuia, Gheorghe, merse la Institutul francez din Odesa. Altul, Costachi, intră într'o școală din

Geneva și se făcu vestitul jurist de mai târziu. Un Dincă Brăiloiu, văr cu Costachi, plecase, încă din 1810, la Viena. Costachi Glogoveanu urmează și el la Trautmann din Sibiu.

Prin aceștia se pregătiă o nouă vreme, care nu mai era să aibă caracter particular oltenesc, ci un caracter românesc general.

N. IORGA

